

Структурно-ієрархічний підхід до аналізу інтеграційних процесів

Терехов Євген Миколайович

доцент кафедри економічної теорії

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ» (м. Суми),

кандидат економічних наук

Загальне зниження торгових бар'єрів, що відбувається в рамках СОТ, створює передумови для переходу країн до формування зон вільної торгівлі. Тенденції до поглиблення інтернаціоналізації економічних систем країн, підвищення ролі прямих іноземних інвестицій, зростання впливу ТНК дозволяють говорити про мезорівень регіоналізації.

Розгляд інтеграційних процесів і місця в них регіоналізації світового господарства, а також вплив цих процесів на економічну систему України пропонується розглядати згідно до структурно-ієрархічного підходу шляхом виокремлення базових і додаткових (проміжних) структурних рівнів та віднесення до них відповідних процесів. Для цього ми упорядкували наявні підходи, та класифікували рівні інтеграції відповідно до розвитку економічної системи України.

Так, кожному структурному рівню інтеграції економічних систем (рівню аналізу) відповідає об'єкт, суб'єкт, простір та детермінанти. Класифікація цих рівнів представлена в табл. 1.

Така класифікація надає можливість упорядкувати підходи до аналізу інтеграції економічних (соціально-економічних) систем на мікро-, макро-, мега-, мета- рівнях. Процеси регіоналізації та інтеграції виступають підрівнями глобалізації і доповнюють один одного. Процеси, які на глобальному рівні мають узагальнений характер, на регіональному рівні конкретизуються, організаційно упорядковуються. Представлений в табл. 1 розподіл рівнів інтеграції, дозволяє побачити, що регіоналізація відбувається як всередині країни (мезорегіоналізація) так і між країнами (макрорегіоналізація). Це, в свою чергу, обумовлює необхідність дослідження обох рівнів регіоналізації з метою вироблення адекватних основ формування стратегії сталого розвитку національної економічної системи.

Класифікація структурних рівнів інтеграції національних економічних систем

| Структурні рівні інтеграції економічних систем (рівні аналізу) | Об'єкт дослідження | Суб'єкт інтеграційних відносин | Інтеграційний простір | Детермінанти дослідження |
|--|--|---|--|--|
| Мікрорівень | Об'єднання підприємств – МНК, ТНК, ТФПГ | Підприємство | Національні (внутрішні) ринки, світовий ринок | Виробництво, маркетинг, фінанси, персонал, менеджмент |
| Мезорівень - мезорегіоналізація | Територіальні виробничі кластери, об'єднання – міжнародні виробничі альянси | Територіальні виробничі кластери, виробничі об'єднання, корпоративні структури | Національні ринки, внутрішні міжнародні ринки країн, регіональні ринки, світовий ринок | Стратегічне управління, інтеграція, ресурси, технології, ринковий потенціал, міжгалузеві зв'язки, інновації, державна політика |
| | Галузі національних економічних систем | Галузі як сукупності підприємств, що виробляють подібні продукти, використовують подібні ресурси і технології | Національні ринки, внутрішні міжнародні ринки країн, регіональні ринки (в окремих випадках світовий ринок) | Структура галузі, ринок, внутрішнє та зовнішнє конкурентне середовище галузі, ресурси, виробництво, інновації, державна політика |
| | Регіональні економічні системи національно-локального рівня | Регіони країни | Національна економіка, міжнародні ринки | Фактори виробництва (трудові, природні, капітальні, інформаційні ресурси, інфраструктура) рівень життя (доходи, зайнятість, соціальна сфера), інвестиційна привабливість, підприємництво, соціально-політичні фактори, локальні інститути. |
| Макрорівень - макрорегіоналізація | Вільні економічні зони, митні союзи, економічні союзи, регіональні угруповання | Країни світу (як уособлення національних економік) | Міжнародний економічний простір як сукупність національних економік | Рівень життя, сталий розвиток, економічне зростання, ресурси, інновації, макроекономічне середовище, ступінь відкритості, фінанси, соціально-політичні фактори, інститути. |
| Мегарівень - інтеграція | Національні економічні системи країн світу (в контексті геоекономічної моделі), об'єднання регіональних угруповань, інтеграційні угруповання | Суб'єкти міжнародних економічних відносин: країни (національні економіки, уряди), інтеграційні угруповання як учасники міжнародної конкуренції на світогосподарському рівні | Глобальна світова (міжнародна) економіка як складна система взаємопов'язаних національних економік та інших суб'єктів МЕНВ, між - та наднаціональних економічних процесів та інститутів, що їх обслуговують, та саме міжнародних економічних відносин. | Відповідні детермінанти конкурентоспроможності систем нижчих рівнів в контексті інтегрованості в світову економіку, геоекономічний простір, глобалізаційні процеси, глобальні стратегії розвитку та конкуренції |
| Мета рівень - глобалізація | Геополітичні суспільні системи, в контексті їхніх загальносистемних ознак, провідної політичної і економічної парадигми | Геополітичні суспільні системи, їхні підсистеми (компоненти) нижчих рівнів, що беруть участь у конкурентному процесі на глобальному, загальноцивілізаційному рівні | Глобальна світова суспільна система, що складається з економічної, політичної, соціальної та духовної сфер, які підпорядковуються певним внутрішнім і зовнішнім закономірностям. | Форми політичної і економічної організації, спрямовані на сталий розвиток суспільства: соціокультурні фактори, моральні цінності, взаємодія політичних, правових і економічних організацій, стратегічна спроможність, політична спроможність. Загальні інституційні умови, механізми регулювання і взаємодії |